

HRVATSKA NA SVJETSKOJ IZLOŽBI U JAPANU

Tradicija svjetskih izložaba započela je 1851. u Londonu. Tada je Velika Britanija kao vodeća industrijska zemlja tog doba organizirala *Veliku izložbu* u Hyde Parku, u namjenski podignutom izložbenom paviljonu – Crystal Palaceu. Bilo je više od 14.000 izložaka, a vidjelo ih je za ono vrijeme zbnjujućih 6 milijuna posjetitelja. To je potaknulo organiziranje drugih izložaba na kojima su se predstavljala nova civilizacijska dostignuća poput telefona, automobila, gramofona i sl. Rezultati takvih velikih prikaza tehnoloških i tehničkih inovacija su, primjerice, Eiffelov toranj u Parizu i Atomium u Bruxellesu, koji su trajni podsjetnici na njihovo održavanje.

S vremenom se broj takvih globalnih javnih manifestacija naglo povećavao pa se pojavila potreba za tijelom koje će kontrolirati njihovu učestalost i kvalitetu. Zbog toga je 1928. u Parizu osnovan *Bureau International des Expositions (BIE)*, krovna svjetska asocijacija za organizaciju i vođenje svjetskih izložaba. Takve izložbe moraju trajati više od tri tjedna, a glavna im je značajka da ih organizira jedna država te da se sudionici pozivaju isključivo diplomatskim kanalima. Ujedno je donesena i konvencija o svjetskim izložbama koja propisuje njihov način organiziranja i vođenja. Izvorna je konvencija u nekoliko navrata nadopunjena posebnim protokolima.

Svjetske su izložbe s vremenom doživjele prekretnicu u načinu predstavljanja zemalja sudionica. S industrijskog razvitka naglasak je pomaknut prema promišljanju globalnih problema čovječanstva koji su se tumačili posebnim gledanjima pojedinačnih nacionalnih kultura.

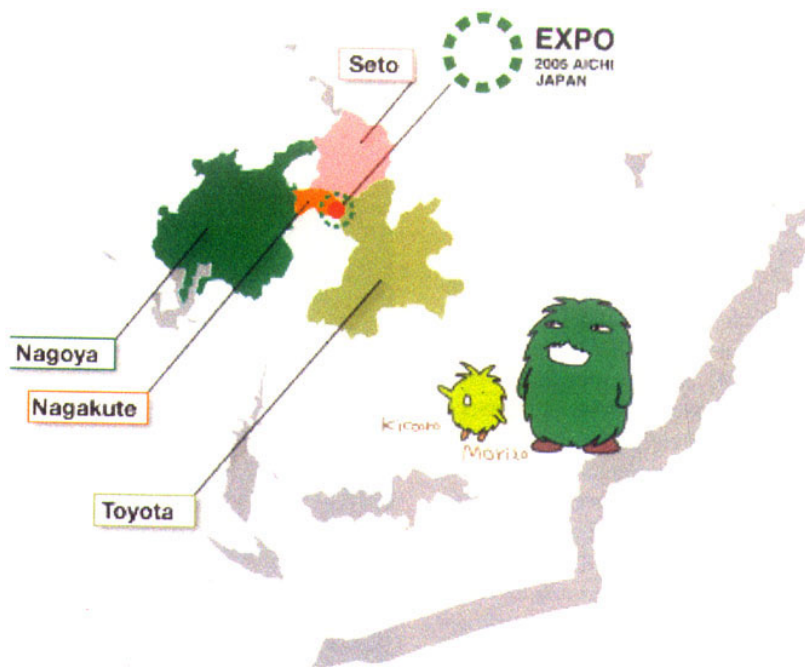
Hrvatska se svjetskim izložbama priključila praktički od samih početaka.

CROATIA AT THE WORLD EXHIBITION IN JAPAN

Croatia will present itself in a separate pavilion at the oncoming world exhibition in Japan. This will be its third presentation after it gained independence, and the first one in a Far Eastern country. The theme of the exhibition is closely related to the preservation of nature. In fact, Croatia's presentation is based on the water and salt, that is, on the metaphor of salt works as some of Croatia's salt works rank among the oldest ones in the Mediterranean. Thus visitors will have an opportunity to learn about extraction of salt from sea water and, through that theme, they will get acquainted with natural resources and beautiful scenery of our country. The pavilion will be arranged in accordance with the award-winning solution, and the building, where our pavilion will stand next to the Greek exhibition, is soon to be completed. The world exhibition will be held from March 25 to September 25, 2005 in the Japanese region of Aichi, in the towns of Nagakute, Toyota and Seto.

Posvemašnje divljenje prvoj održanoj izložbi u Londonu potaknulo je hrvatske privrednike da na drugoj izložbi, koja je 1862. također održana u Londonu, brojnije sudjeluju. Upravo su na toj izložbi predstavnici Zagrebačke trgovačko obrtničke komore odlučili da se u Zagrebu organizira regionalna *Gospodarska izložba*. Znatno poslije kao razrada

te ideje nastao je *Zagrebački zbor* odnosno *Zagrebački velesajam*. Najuočljiviji podsjetnik na nastupe Hrvatske na svjetskim izložbama vezan je uz 1895. i Budimpeštu. Hrvatski je paviljon bio postavljen na središnjem peštanskom izložbenom trgu – Városliget. Nakon zatvaranja izložbe njegova je čelična konstrukcija preseljena u Zagreb. To je danas zgrada

Lokacije Svjetske izložbe 2005. u Japanu i službene maskote

Smještaj pojedinih cjelina na EXPO 2005. Hrvatska je na cjelini 3

Umjetničkog paviljona na Tomislavovu trgu, jedan od simbola hrvatskoga glavnog grada.

I za bivše Jugoslavije bio je vidljiv velik doprinos zagrebačkih arhitekata svjetskim izložbama. Posebno je bio hvaljen Jugoslavenski paviljon u Bruxellesu 1958. arhitekta Vjenceslava Richtera, koji je danas pretvoren u školu.

Nakon osamostaljenja prvi se put Republika Hrvatska predstavila u Portugalu na *Expo 98* u Lisabonu. Glavna je tema izložbe bila: *More, oceani, vode – naslijeđe za budućnost*. Hrvatski je cjelokupni nastup osmislio arhitekt Branko Siladin, a predstavljena je Hrvatska kao pomorska i mediteranska zemlja izuzetnih prirodnih karakteristika. To je bilo jedno od najvećih iznenađenja i hrvatski je paviljon postao središte zanimanja posjetitelja te obvezatnim mjestom posjeta svake službene delegacije. Stoga su organizatori svjetske izložbe u Hanoveru na *Expo 2000* posebno pozvali našu zemlju, a tu je također opravdan lisabonski uspjeh.

Zbog tih je uspješnih nastupa Hrvatska posebno pozvana da se učlani u *Ured za međunarodne izložbe (BIE)*

u Parizu. Tako je početkom 2003., nakon što je Hrvatski sabor prethodno prihvatio konvenciju iz 1928. (nadopunjenu protokolima iz 1966., 1972., 1982. i 1988.) Hrvatska postala 87. članica BIE-a. To je našoj zemlji značajno proširilo mogućnosti sudjelovanja i dalo priliku da u budućnosti možda bude domaćin neke manje svjetske izložbe.

Sljedeća će se svjetska izložba održati 2005. u Japanu. Njezin je službeni naziv: *Svjetska izložba 2005., Aichi, Japan*, a skraćeni *Expo 2005*

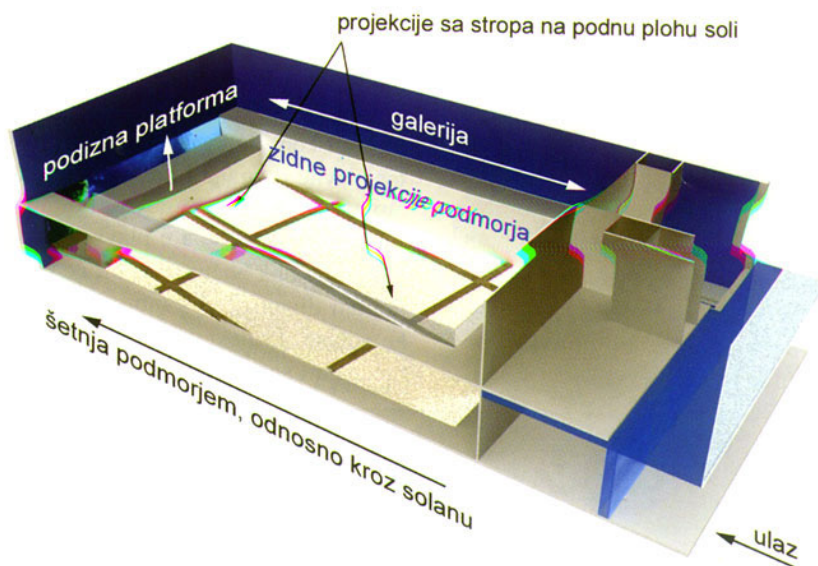
Aichi. Izložba će se održati od 25. ožujka do 25. rujna 2005. (185 dana) u pokrajini Aichi, na površini od 173 hektara, u gradovima Nagukata, Toyota i Seto, unutar i pokraj djelomično ljudskim radom prilagođene šume. To je potpuno u skladu s glavnom temom izložbe – *Mudrost prirode*, te podtemama koje uključuje razvoj ekoloških zajednica, umijeće življenja i obnovu prirode.

Aichi je inače jedna od ukupno 47 japanskih provincija, a smještena je u središnjem Japanu i dvjestotinjak je kilometara udaljena od glavnoga grada Tokija. *Expo 2005* smješten je nedaleko od provincijskog središta Nagoye i podijeljen je na šest globalnih cjelina uokolo središnjih paviljona u kojima se predstavljaju Japan i pokrajina Aichi. U tim su globalnim cjelinama, radi lakšeg snalaženja posjetitelja, smještene kontinentalne cjeline poput Azije, obje Amerike, Europe, kojoj su namijenjena dva paviljona, Afrike te jugoistočne Azije s Oceanijom i Australijom. Svoje je sudjelovanje potvrdilo više od 120 zemalja. Očekuje se približno 15 milijuna posjetitelja, što možda i nije pretjerano jer je već dosad prodano više od 7 milijuna ulaznica. Cijeli je prostor pažljivo planiran kako bi nakon izložbe postao mjes-

Paviljon u izgradnji u kojemu će biti smještena hrvatska izložba

Prikaz hrvatskog dijela paviljona i organizacije izložbe

tom za posebna istraživanja suživota čovjeka i prirode te središtem u kojemu će znanstvenici i inženjeri proučavati nove načine razvoja infrastrukture u skladu sa standardima zaštite prirode. Tome su prilagođene i sve paviljonske građevine koje su tako građene da se skladno uklope u okoliš neovisno o tome gleda li se sa zemlje ili iz zraka.

U posebnom proglasu koji je organizator uputio za ovu svjetsku izložbu, inače prvu u ovom stoljeću, piše da je priroda svoje darove čovjeku poklonila bezuvjetno, ali da čovjek svojim bezumnim iskorištavanjem ostavlja nepopravljive promjene. Stoga je imperativ ponovno otkrivanje mudrosti prirode i stvaranje sklada s prirodom i njezinim os-

tacima. Čovjek se treba vratiti zaboravljenoj mudrosti, kako bi s umjerenošću i poniznošću uspostavio harmoniju u odnosima s prirodom i među ljudima.

Hrvatska je vlada prihvatila poziv japanske vlade za sudjelovanje na *Expo 2005* i krajem 2002. imenovala Ivicu Maričića, dipl. ing. arh., za nacionalnog povjerenika i predsjednika Nacionalnog odbora za *Expo 2005*. Ujedno je imenovala i članove Nacionalnog odbora u koji su ušli predstavnici ministarstava vanjskih poslova, gospodarstva, kulture, turizma, znanosti i tehnologije, europskih integracija, financija te javnih radova, obnove i graditeljstva, a odbor je potom prema potrebi proširivan predstavnicima drugih tijela državne up-

rave i stručnih institucija. Nacionalni je odbor raspisao javni natječaj za idejno rješenje i imenovan je poseban ocjenjivački sud na čelu s pejzažnim arhitektom Dragutinom Kišom, a sačinjavali su ga prof. Ivan Doroghy, dr. sc. Ivan Juras, dr. sc. Goroslav Keller, dr. sc. Zrinka Peruško Čulek, Neda Ritz i dr. sc. Nikola Tvrtković. Između 22 pristigla rada ocjenjivački je sud kao najbolje rješenje odabrao rad pod brojem 11, kojega su autori Nenad Fabijanić, fotograf, Dalibor Martinis, multimedijски umjetnik i arhitektonski studio *3LHD*.

Nenad Fabijanić je slobodni umjetnik koji se u početku svoje profesionalne fotografske karijere bio specijalizirao za arhitektonsku i pejzažnu fotografiju, a sada je uključen u sve

Vizualizacija mora i solane

fotografske projekte i teme. Sudjeluje na brojnim izložbama i zemlji u svijetu, a autor je svjetski poznate monografije o Dubrovniku.

Dalibor Martinis izlagao je na brojnim i najvećim međunarodnim izložbama i festivalima. Osvojio je i nekoliko međunarodnih nagrada, a dobitnik je i *Vjesnikove* nagrade *Josip Račić* (1996.) te Nagrade grada Zagreba (1998.). Njegovi se videoradovi nalaze u kolekcijama muzeja suvremene umjetnosti u New Yorku, Amsterdamu i Zagrebu.

3LHD je arhitektonski studio osnovan 1994. u Zagrebu, a vode ga partneri Saša Begović, Marko Dabrović,

Prikaz ulaza u hrvatsku izložbu

Projekti

Tanja Grozdanić i Silvije Novak. Autori su mnogih realiziranih i nagrađenih projekata. Tako su 1996. pobijedili na *Salonu mladih* s projektom *Hotela M* u Zagrebu, a za projekt *Vile Klara*, također u Zagrebu, nagrađeni su 1999. nagradom *Vladimir Nazor*. Ipak svakako je njihov najpoznatiji i najnagrađivaniji projekt memorijalni Most hrvatskih branitelja u Rijeci, koji je nagrađen nagradom *AR+D* za mlade arhitekta svjetski poznatoga arhitektonskog časopisa *The Architectural Review* te najvažnijom hrvatskom nagradom za arhitekturu *Viktor Kovačić* 2001. Most je još dobio priznanja u Piranu i Berlinu te od *ID Magazina* – američkog časopisa za dizajn.

Hrvatski je paviljon zasnovan na ideji, planu i metafori solane. Inicijalna tema *Kap vode* nadopunjena je i nadograđena pa sada glasi: *Kap vode – zrno soli*. Prema tumačenju upravo su solane prepoznatljiva i specifična značajka hrvatskog krajoлика i povijesti, Sol je sadržana u svakoj kapi morske vode, ali je i suprotnost vodi i dobiva se mukotrpnim ljudskim radom.

Hrvatski paviljon ima dvije etaže i pet prostorno-scenski cjelina. Prva je prizemna etaža oblikovana tako da podsjeća na podmorje, morsku razinu i solane (Pag, Nin, Ston). Sol je zajednička i prepoznatljiva u svim dijelovima svijeta. Ona je prirodni konzervans, znak mudrosti te simbol umjerenosti i čistoće. Njezino ubiranje je težak posao, a nalikuje radu u polju žita ili riže. Bila je neprocjenjiva vrijednost i zbog nje su se nekad vodili mnogi ratovi. O odvajanju čiste vode iz mora ovisi dobar dio čovječanstva, a more je ujedno i spona koja nas povezuje s Japanom. Na drugoj nadzemnoj etaži posjetiteju se otkriva cijela Hrvatska koju je vidljiva odozgo na videoprojkciji.

Posjetitelji će se u hrvatski paviljon uvoditi već na ulazu. Na velikoj bijeloj površini pročelja isticat će se

natpis na latiničnom i japanskom pismu. Umjesto klasične strehe bit će plavi stakleni svod ispunjen vodom koji će štiti posjetitelje od sunca. Potom će se ulaziti u prostoriju za prijam posjetitelja. Strop dvorane bit će prozirna staklena ploha, tj. bazen ispunjen vodom. Jedino svjetlo dolazit će odozdo i prelamati se kroz vodu i njezino titranje. Posjetitelji će se naći u prostoru "jadransko

skog podmorja", što će biti potencirano igrom glazbe i svjetla. Taj su dio autori nazvali – *U moru*.

Potom će posjetitelji u određenom vremenskom intervalu ulaziti u prostor glavne dvorane i nastavljati "putovati" kroz more. Put će im biti osvjetljen na podu, a u plavkastoj polutami na oba bočna zida bit će projicirani dijapozitivi s motivima paške solane. Projekcije će kontrolirati

Paška solana na slici Nenada Fabijanića

Prikaz rada u solani za posjetitelje izložbe

računala i senzori, a ovisit će o protoku posjetitelja. Taj su dio autori nazvali – *Iz mora*.

Kada stignu na drugu stranu prostora, dogodit će se potpuna promjena ambijenta. Zapalit će se sva svjetla. Obasjana jakom bijelom svjetlošću dvorana će se pretvoriti u prostor paške solane u kojoj postoji karakteristična podjela na pravokutna polja (bazene) koja su omeđena drvenim pregradama ispunjenim humcima prikupljene soli. Tu će biti i vagonet pretrpan solju koji će se polako kretati po tračnici, a jedan će čovjek pažljivo prikupljati sol. Čut će se pjesma, zvukovi radova u solani i šum mora.

Posjetitelji će se nalaziti na pokretnoj platformi koja će se polako podizati. Na drugoj razini, posjetitelji će se rasporediti na galeriji. Prostor će se ponovno transformirati, a svjetla pogasiti. Bijela će polja solane postati jedan golemi vodoravni ekran za okomitu stropnu projekciju filma o Hrvatskoj. Bit će prikazan hrvatski krajolik, more, galebovi, brodovi, ljudi i kulturni spomenici snimljeni odozdo, tako da će posjetitelji imati dojam da lete iznad Hrvatske, kako se taj dio izložbe i naziva – *Nad Hrvatskom*.

Na kraju, a poštujući japanski običaj darivanja, posjetiteljima se nudi zrno soli kao zrno mudrosti, a u maloj kutiji svatko će dobiti posebno oblikovanu bočicu morske vode s natpisom: "Kap mora – zrno soli". Vjeruje se da će taj dar trajno podsjećati japanske posjetitelja na vrijedan rad naših ljudi i jednu njima daleku ali lijepu zemlju.

Budući da je izlaganje na svjetskoj izložbi u Japanu prvo veliko predstavljanje Hrvatske na azijskom tlu, očekuje se da bi dobra realizacija i odgovarajući dobar prijam mogli biti i dobra turistička promidžba Hrvatske. Potražili smo stoga Ivicu Maričića, dipl. ing. arh., nacionalnog povjerenika za *Expo 2005*, Dubravka Mari-

Ljetni kamp u Stonu u sklopu priprema za Svjetsku izložbu

ća, dipl. polit., izvršnog koordinatora i Mladena Jugovića, dipl. ing. građ., koordinatora za tehničke i financijske poslove. Od njih smo saznali da je u svibnju 2003. Vlada donijela konačnu odluku o sudjelovanju Hrvatske na Svjetskoj izložbi u Japanu i da je ukupna cijena nešto manja od 36 milijunam što će se većim dijelom pokriti iz državnog proračuna, a ostatak (približno 20 posto) priložima sponzora.

U međuvremenu se paviljoni u Aichiju uspješno grade i cijeli je prostor jedno veliko gradilište. Naš je prostor smješten u 3. globalnoj cjelini (Europa 1) gdje se nalaze i druge europske zemlje poput Grčke, Italije, Španjolske i Francuske. Paviljon dijelimo s Grčkom, a neto-površina našeg dijela jest 486 m². Svaki se naime paviljon dijeli na 3 modula (18 x 18 m) pa Grčka i mi imamo po jedan i pol modul.

Iza našeg paviljona prolazi staza glavne izložbene komunikacije (duge 2,6 km i široke 21 m). U blizini se nalazi i jedan od pet glavnih ulaza, a nedaleko je i paviljon domaćina Svjetske izložbe pokrajine Aichi, što će našoj izložbi zasigurno priskrbiti velik broj posjetitelja.

Iz razgovora smo saznali da se u međuvremenu odvijaju svi ostali nužni poslovi vezani uz izgradnju i opremanje našeg paviljona. Gradilište je krajem svibnja posjetilo naše izaslanstvo, a s inženjerima na gradilištu naši su inženjeri u stalnoj vezi. Organizatori su istodobno obilazili naše regije te obrazlagali koncepciju nastupa na *Expo 2005*. Izložba je predstavljena i našim gospodarstvenicima, a održan je i međunarodni seminar *Održiva gradnja*. Dosad najveći projekt u sklopu priprema – *International Summer Camp 2004* održan je tijekom kolovoza u solani u Stonu. U berbi soli sudjelovalo je 40 mladih ljudi, budućih djelatnika u paviljonima Svjetske izložbe, a bilo ih je iz 8 različitih zemalja. Među njima bila su tri sudionika iz Hekinama, grada domaćina Hrvatskoj u pokrajini Aichi za trajanja *Expo 2005*. Iako su naporno radili, mladi su ljudi u nekoliko navrata posjetili Dubrovnik i druga mjesta i okolici Stona. Sve je to pridonijelo međusobnom zbližavanju budućih djelatnika i upoznavanju s njihovim stranim kolegama. Organizaciju su pripomogli *Solana Ston*, *Vila Koruna* i *Toyota Hrvatska*.

Branko Nadilo